

Književnost.

Slovenska.

Knjige Matice Slovenske:

Matica Slovenska je izdala za leto 1910. sledeče knjige: Dr. Bogomil Vošnjak: **Ustava in uprava ilirskih dežel (1809—1813)**. Dr. M. Potočnik: **Koroška**, II. del, Zgodovina. **Zabavna knjižnica**, 22. zvezek. (Dr. Fr. Detela: **Pegam in Lambergar**.) **Prevodi iz svetovne književnosti**, VII. zvezek. (Zeyr: **Jan Marija Plojhar**, roman.) **Knezova knjižnica**, 17. zvezek. (Dr. Ivan Lah: **Brambovci**. Roman, I. del.) **Letopis za leto 1910**.

Društveniki dobijo troje leposlovnih in dvoje znanstvenih knjig. Prevladuje torej leposlovje. Tu imamo zopet eno izvirno delo, en prevod in en ponatis. Vkljub temu, da se je Detelova povest „Pegam in Lambergar“ ponatisnila, „ni bilo zapostavljeno nobeno novo, izvirno delo“, je pristavil predsednik Matice za uvod k temu ponatisu. Te besede dajo misliti veliko, in ako bi jih hoteli trdo razlagati, bi mogli iz njih sklepati bankerot slovenskega slovstva ali pa bankerot Slovenske Matice. Naš po svoji ideji najvažnejši literarni zavod ni prejel tekom lanskega leta nobenega izvirnega slovenskega leposlovnega spisa, ki bi se smatral vrednim, da se natisne, razen Lahovih „Brambovcev“. Naša literatura peša in propada, novih talentov ni, stari izumirajo ali se umikajo. Med naraščanjem ni nobenih talentov, nobenega obzorja, ni globokosti misli in ni visokosti idealov. Naš humor je kisel, čustvovanje plitvo, mi postajamo vedno manjši, brez misli in brez volje. In še ta literatura, ki polni predale naših listov, je po večini samo plod praznega želodca in skisanega vremena. Vse je narejeno samo v sili in površno. Naša literatura se je popolnoma odtrgala od našega življenja in se zaprla v mračne in zakajene prostore. Pisatelj ni več prerok in voditelj naroda, ki s plamenečo besedo stopa pred svoje rojake. On je kremežljavi satir, se skriva v lesnem zašišju in se iz njega roga potnikom.

Mnogo se je grešilo od vseh strani, da se je tako zavozilo. Tolažiti nas mora samo dejstvo, da ta literarna dekadencia pri nas ni prišla v naravnem razvoju razmer našega naroda, ampak so jo povzročile zunanje okoliščine. Raditega je tudi preporek našega slovstva še mogoč in mora priti.

Izmed letošnjih Matičnih knjig pride za slovensko leposlovje v poštev samo Lahov roman „Brambovci“. Letos imamo pred sabo samo prvi del in zato ne moremo govoriti o celoti. Kakor se pa kaže v prvem delu, je tako slabo, da bi kritik o tej stvari niti ne mogel govoriti, ako bi je ne izdala Matica Slovenska. Dejanja ni nobenega, misli nobene, značaji medli kot sence na steni. Ni drugega kakor čvekanje raznih oseb in človek ne ve, čemu in zakaj se to opisuje. Kaj je sploh hotel pisatelj s to povestjo? V njej se ne izraža slika one dobe, junaki so osebe, kakršne bi lahko našel v vsaki kavarni sedanjega časa. O glavnem junaku nič ne vemo, kaj pravzaprav hoče. Nekaj se navdušuje za Napoleona; tako, kakor bi se zanj

navduševal kak dekadenten slovenski študent, ako bi nastopal Napoleon v sedanjem času. Nobenih krepkih in svežih potez, nobenega razvoja idej, nobenih izrazitih in tipičnih značajev ne najdemo v njej. Najbolj izrazit je še Muhič, ki pa izgleda kot kak „kolofoktar“, ki v naših časih po kavarnah prodaja svojo modrost. Naj kdo bere Detelovo povest ali pa tudi kakšno Tavčarjevo zgodovinsko povest ter jo primerja z „Brambovci“, da bo spoznal dekadenco slovenske literature.

Dr. Bogumil Vošnjak: **Ustava in uprava ilirskih dežel**. To je najvažnejše delo, ki ga je letos izdala Slovenska Matica. Njegova notranja vrednost je pa nekoliko manjša, kakor se nam predstavlja na prvi pogled. Skoraj polovica knjige nima s predmetom neposredne zveze in razpravlja o Napoleonovem ustavnem in upravnem sistemu sploh. To naj bi se skrčilo v uvodu. Strokovnjak-pravnik si bo tako moral poiskati drugih, izvirnejših spisov, ako bo hotel študirati ta predmet, za nas Slovence pa nima večjega pomena. Za nas zanimivo in važno je samo, kako je bil Napoleonov sistem uveljavljen v Iliriji. Namesto tako specifične monografije naj bi se raje izdal zbornik znanstvenih člankov, ki bi opisovali Ilirijo in njene razmere od vseh strani, zgodovinsko, zemljepisno, statistično, pravno, kulturno itd. Saj imamo dovolj znanstvenikov, ki bi mogli prispevati s članki k takemu delu.

Dr. Matko Potočnik: **Vojvodina Koroška**. II. zvezek. Zgodovinski opis. S tem drugim delom imamo celotni opis Koroške. Kakor nas veseli, da je sklenila Matica opisati našo slovensko domovino ter je ta svoj namen tudi že skoraj izvršila, vendar ne moremo biti z načinom v vsem zadovoljni. Te knjige ne bodo imele niti praktičnega, niti znanstvenega pomena, primernega stroškom in trudu. Za znanstvenika ne bodo povsem zadostovale, za ljudstvo bodo pa pretežke za čitanje. Ali bi ne mogla naša Slovenska Matica izdati opis Slovenije na podoben način, kakor je „Poljska“, katero je izdala Poljska Matica v Lvovu?

Lanski prvi zvezek Koroške je bil zanimivejši in važnejši. Letošnji je bolj kompilatoričen, za ljudstvo pretežak, za znanstvenika preveč kompilatoričen. Pred sabo imamo zgodovinski in zemljepisni opis Koroške ko avstrijske provincije. Za naš narod večjega pomena in namenu Matice bolj prikladen bi bil opis slovenskega dela Koroške kot dela Slovenije. Za nas je malo važno, kakšne so statistične in geografske razmere v kakšni zgornjekoroški dolini. Važen je predvsem slovenski del te dežele. Slovenska Matica nam je s svojimi knjigami o naši domovini to domovino raztrgala na kose, namesto da bi jo zedinila. Menda je že v začetku podjetja primanjkovalo enotnega načrta in skupnega uredništva.

Dr. L. Lénard.

~~~~~

Steska Viktor: **Slikar Andrej Herrlein**. Ponatis iz „Carniole“. Vel. 8°. Str. 8.

Steska Viktor: **Slikar J. Wolf** (1825—1884). Pomnoženi ponatis iz „Dom in Sveta“. Ljubljana 1910 16°. Str. 121.